

A mentők és Trianon

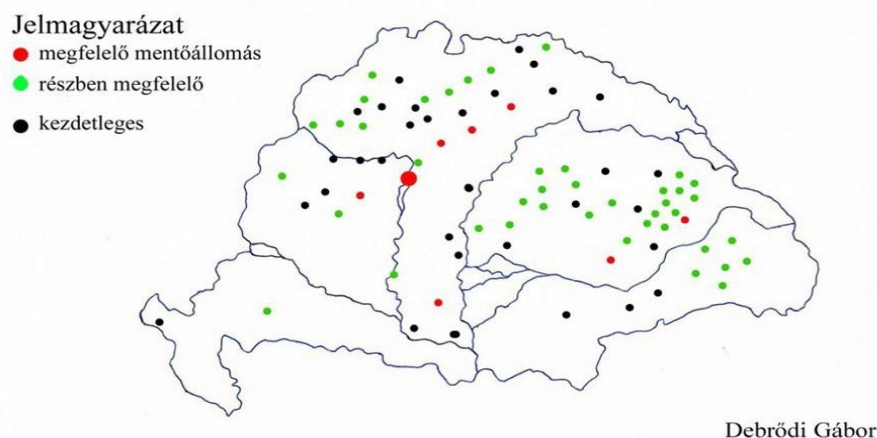
Trianon egy évszázada a magyar köztudat, közgondolkodás, nemzeti emlékezetünk része. 1920. június 4-én írták alá hazánkkal a versailles-i Nagy-Trianon palotában az első világháborút győztesként lezáró nagyhatalmak a trianoni békediktátumot. A döntés példátlan szigorral bontotta meg az 1896-ban még ezer éves fennállását ünneplő Magyar Királyság területi integritását. Így hazánk, a történelmi Magyarország elveszítette területeinek 73%-át, lakosságának pedig több mint a felét. A példátlan veszteségen túl az első világháborúban több mint félmillió katonája veszítette életét és további másfél millió szenvedett sebesülést, közel egymillióan kerültek hadifogságba. Gazdasági vonatkozásai is rendkívül súlyosak, hazánk elveszítette erdőterületeinek a közel 90%-át, szántóföldjeinek és ipartelepeinek közel 60%-át, vasútvonalainak több mint 60%-át, épített közúthálózatának pedig több mint 70%-át.

Mindez a veszteség hazánk népegészségügyét, így azon belül a mentők helyzetét is érintette. Megszűnt az ország feldarabolását követően azon földrajzi, politikai és gazdasági egység, melyen belül hazánk mentőintézményei évtizedes kapcsolataikat ápták, az a kommunikációs közeg, melyben napi kapcsolataikat fenntartották. Városi mentőegyesületeink, mentőmedikusokat biztosító egyetemeink, tűzoltó mentőintézményeink tűzoltósági mentőosztályaink túlnyomó többsége az utódállamok fennhatósága alá kerülve a bizalmatlan politikai légkör következtében lassan kezdtek eltávolodni anyaországi testvérintézményeiktől. Helyüket keresve vagy éppen belekényszerítve folytatták további életüket új országaik népegészségügyi rendszerében, holott még az első világháború kitörése előtt is rendkívül élénk kapcsolat jellemezte a kis-, és nagyvárosok és a főváros mentőerőinek kapcsolatát. Melynek további erősítését szolgálta a Budapesti Önkéntes Mentő Egyesület által életre hívott országos mentőkongresszusok, rendezvények sora. Megszűnt a mindennapos szponzoráció, szakmai együttműködés, a budapesti mentők orvosai által megtartott utazó elsősegélynyújtótanfolyamok is elmaradtak. Pedig nagy tervek születtek KRESZ GÉZA, majd utódja, KOVÁCH ALADÁR igazgató főorvosok tollából a közös, országos léptékben továbbépítendő kapcsolatokról, melyek 1918 őszétől szertefoszlottak. Ennek az álomnak megvalósulása lett volna az Országos Mentőközpont felállítása, a történelmi Magyarország valamennyi mentőintézményének egy közös riasztási, szükség esetén irányítási, infrastrukturális rendszerben képzelt megvalósítása. A nagyobb városok részéről volt ugyan némi ellenérzés a főváros-központú irányítás tervezett centralizációja miatt – ami természetesen nem a szó valódi értelmében megvalósuló centralizációt és intézményi autonómia feladását jelentette volna – de

az elképzelés a belügyminisztérium, sőt még a miniszterelnökség támogatását is elnyerte. Ám hiába volt minden igyekezet, terveiket a világháború évei, majd az 1918. év végétől lesújtó gazdasági és politikai összeomlás, a Károlyi-kormány, majd a tanácsköztársaság zűrzavaros időszaka illuzórikussá tette. A mentésügy az események sodrában marginalizálódott. Holott még alig tizenhét évvel azelőtt ACZÉL KÁROLY, a Budapesti Önkéntes Mentő Egyesület parancsnoka a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók 1901. évi, XXI. vándorgyűlésén a magyarországi mentő-ügy helyzetét vizsgálva elismerően nyilatkozott korának prehospitális intézményeinek, mentőinek állapotáról. Országos felmérése alapján a hazai mentőállomáshálózatot szakmai és infrastrukturális felkészültségüknek megfelelően három kategóriába sorolta:

A **megfelelő** minősítésűben orvosok által oktató legénység teljesített szolgálatot. Felszerelésükhöz – a mentőhordágyon és mentőszekrényeken túl – hordággal ellátott mentőkocsi tartozott (Kolozsvár, Szabadka, Miskolc, Eger, Székesfehérvár, Gyöngyös, Arad, összesen 7 város). Valamennyi városban – kivéve Kolozsvárt, hol orvostanhallgatók teljesítettek szolgálatot – a helyi tűzoltóság keretén belül működött a mentőőrség. A szolgálati fegyelemhez és adminisztrációhoz tartozott a működést dokumentáló esetenapló vezetése és a jelentés kötelezettsége. A **részben megfelelő** minősítést 33 egyesület kapta, a **kezdetleges** minősítésűn pedig 44 osztozott. Természetesen a kategorizált felsorolásban most nem ismertetett mentőintézmények túlnyomó többsége is az elcsatolt országrészek különböző pontjain látták el hivatásukat.

Mentőállomások Magyarországon, 1901

Az események 1918 őszén viharos gyorsasággal peregtek, október 24-én megalakult a Magyar Nemzeti Tanács, melynek elnökét, KÁROLYI MIHÁLYT október 31-én nevezte ki JÓZSEF FŐHERCEG miniszterelnöknek. Mint ismert, az új kormány intézkedéseinek egyike a katonaság

leszerelése volt, ami lehetetlenné tette az ország további védelmét. A fegyvernyugvást követően a szomszédos cseh, szerb és román haderők átlépték Magyarország határait, igyekezve minél nagyobb területet bevonni még formálódó vagy már meglévő államaik fennhatósága alá. A válságot a következő félévben még tovább mélyítette az 1919. március 21-én hatalomra került Tanácsköztársaság időszak, mely még a nemzetközi politika színterén is marginalizálta hazánk mozgásterét.

Időközben a tervezőasztalokon már megszülettek a dualista monarchiától immár független Magyar Királyság új államhatárai, melyek kompromisszumos egyeztetésére a magyar félnek lehetőséget sem adva kerültek a diktátum dokumentumai közé. APPONYI ALBERT már korábban, Magyarorszáért elhangzott, híressé vált védőbeszéde sem talált meghallgatásra. A hazánkat meghívó, Nagy-Trianon palotában 1920. június 4-én összeült konferencia csak a meghívottak aláírására várt.

Trianont követően a mentők a túlélésükért küzdöttek. A Budapesti Önkéntes Mentő Egyesület vezetősége az új gazdasági és politikai helyzetben erőforrásait maximálisan felhasználva igyekezett a több mint egymillió fő város mentésügyét biztosítani. Hazánk megmaradt mentőintézményei, városi autonóm egyletei és tűzoltósági mentő-álosztályai szintén a folytatás és újrakezdés kínkeserves időszakával voltak kénytelenek szembesülni. A nagy tervek megvalósítása már a következő generációra várt. Ám a közös álom, még ha egy harmadára zsugorodott ország területén is, de megvalósult. Miként az egész magyar társadalom az 1920-as évek közepére bevezetett szociális és gazdasági intézkedéseknek köszönhetően az élet minden területén a hatalmas veszteség felejthetetlen örökségének súlyát hordva, de lassan talpra állt. A gazdaság konszolidációjának köszönhetően mégis megvalósíthatták egyik álmukat, ugyanis az országos mentésügy negyedszázados ügye 1926-ban, VASS JÓZSEF népjóléti és munkaügyi miniszter és SCHOLTZ KORNÉL államtitkár bábáskodásával, az első országos hatáskörű mentőintézmény, a Vármegyék és Városok Országos Mentő Egyesületének felállításával vált realitássá.

Magyarország élni akart, és tudott is, szellemi, tudományos örökségének minden erejét latba vetve, a hazánkat, majd az egész világot többszörösen is megrengető XX. század első felében.

*Debrődi Gábor
Kresz Géza Mentőműzeum*